

**Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка**

Природничий факультет

Кафедра географії та методики її викладання

Лісовський А.С., Матуз О.В.

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО
ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «РЕКРЕАЦІЙНА
ГЕОГРАФІЯ»**

*(для студентів 3 курсу денної форми навчання
за спеціальністю 103 Науки про Землю*

**Кам'янець-Подільський
2020**

УДК 91:379.8 (075.8)
ББК 26.8я73+77
М 54

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Природничого факультету
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огієнка
(протокол № 1 від 21 січня 2020 року)*

Рецензенти:

Чернюк Г.В. – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Касіяник І.П. – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її викладання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;

Вахняк В.С. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент кафедри садово-паркового господарства, землеробства і ґрунтознавства, Подільського державного аграрно-технічного університету.

Лісовський А.С., Матуз О.В.

М 54 Методичні вказівки до лабораторних занять та самостійної роботи з дисципліни «Рекреаційна географія» (для студентів 3 курсу денної форми навчання за спеціальністю 103 Науки про землю). – Кам'янець-Подільський: Видавничо-поліграфічне підприємство «'Апостроф». – 2020 – 42 с.

Методичні вказівки до лабораторних занять та самостійної роботи з дисципліни «Рекреаційна географія» підготовлений відповідно робочої програми дисципліни «Рекреаційна географія» для студентів денної форми навчання спеціальності 103 науки про Землю. Видання містить загальні методичні рекомендації, розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента, методичні рекомендації по підготовці до лекційних та лабораторних занять, методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів, список рекомендованих основних літературних джерел, дидактичні матеріали.

Використання навчального видання забезпечить високий рівень знань, сприятиме глибшому розумінню актуальних питань з рекреаційної географії.

УДК 91:379.8 (075.8)
ББК 26.8я73+77

©Лісовський А.С., 2020
©Матуз О.В., 2020

ЗМІСТ

1. Мета й завдання вивчення дисципліни	3
2. Загальні методичні рекомендації	5
3. Розподіл часу за модулями і змістовими модулями та форми навчальної роботи студента	6
4. Методичні рекомендації по підготовці до лабораторних занять	30
5. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи студентів	34
Список рекомендованих джерел	36
Дидактичні матеріали	42

1. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни: формування знань з методологічних засад рекреаційної географії як науки, територіальної організації рекреаційно-туристичного господарства України і світу, яка в сучасних умовах перетворилася на вагомий і визначний чинник економічного розвитку.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є територіальна організація рекреаційної діяльності; засвоєння теоретичних та методичних основ рекреаційної географії і набуття практичних навичок з територіальної організації рекреаційної діяльності.

Завдання курсу:

- вивчення теоретичних основ даної дисципліни;
- пізнання закономірностей виникнення, функціонування і розвитку територіально-рекреаційних систем;
- вивчення методів дослідження рекреаційної географії;
- характеристика ознак районоутворення – умов, факторів задля успішного вирішення як наукових, так і практичних питань, пов'язаних з подальшим розвитком рекреаційної географії;
- визначити основні поняття рекреаційної географії та навчити студентів використовувати їх у майбутній практичній роботі у сфері туристичної індустрії та бізнесу;
- здобути знання про сутність рекреаційної географії, передумови її розвитку, значення в контексті сталого розвитку;
- обґрунтувати необхідність засвоєння студентами знань з основ рекреаційної географії, як базових при плануванні різноманітних заходів в галузі рекреаційної географії і туристичної індустрії.

2. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Навчальна дисципліна належить до циклу професійної підготовки, вибіркова частина циклу.

Навчальна дисципліна «Рекреаційна географія» вивчається після: географії населення, краєзнавства і туризму, географії України.

Програмні компетентності навчання:

- застосовування навичок формування необхідної комунікативної спроможності в сферах професійного спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння мовою в різних видах мовленнєвої діяльності;
- розуміння глобальних екологічних проблем, їх нерозривного взаємозв'язку із загальними проблемами розвитку, заходів, спрямованих на зниження або виключення шкідливих впливів на природу того чи іншого виду діяльності людини;
- використання практичних умінь і навичок оцінки рекреаційних ресурсів, виявлення регіональних особливостей їх використання, характеристика і аналіз стану розвитку рекреаційної індустрії в певних рекреаційних районах;
- використання практичних знань та навичок управління раціональним використанням природних ресурсів і охорони довкілля, соціально-економічних аспектів природокористування і природоохоронного законодавства.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен:

знати: предмет, методи і завдання рекреаційної географії як нової соціально-економічної географічної науки; методичні основи, реальні проблеми територіальної організації рекреаційної діяльності, які базуються на рекреаційних потребах населення, наявності рекреаційних ресурсів та екологічній доцільності.

вміти: оцінювати рекреаційні ресурси; визначати рекреаційні потреби як основи територіально-просторової організації рекреаційної діяльності; аналізувати розвиток рекреаційного ринку та досліджувати вітчизняні рекреаційні системи.

Тематичний план навчальної дисципліни «Рекреаційна географія» складається з 2-ох змістових модулів: 1. Науково-теоретичні засади рекреаційної географії, 2. Рекреаційні райони України та рекреаційні регіони Світу.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні, лабораторні заняття, самостійна робота студента, контрольні заходи.

Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання

Рік навчання	3	-
Семестр вивчення	6	-
Кількість кредитів ЄКТС	8	-
Загальний обсяг годин	240	-
Кількість годин навчальних занять	80	-
Лекційні заняття	40	-
Практичні заняття	-	-
Семінарські заняття	-	-
Лабораторні заняття	40	-
Самостійна та індивідуальна робота	160	-
Форма підсумкового контролю	іспит	-

3. РОЗПОДІЛ ЧАСУ ЗА МОДУЛЯМИ І ЗМІСТОВИМИ МОДУЛЯМИ ТА ФОРМИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Розподіл часу за змістовими модулями для студентів денної форми навчання з дисципліни «Рекреаційна географія» наводиться в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Розподіл часу за змістовними модулями для студентів денної форми навчання з дисципліни «Рекреаційна географія».

Змістові модулі	Усього, годин	Форми навчальної роботи		
		ЛК.	ЛЗ.	СРС
ЗМ1 Науково-теоретичні засади рекреаційної географії	120	20	20	80
ЗМ2 Рекреаційні райони України та рекреаційні регіони Світу	120	20	20	80
Разом	240	40	40	160

4. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ПІДГОТОВЦІ ДО ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, спрямованого на формування вмінь та навичок виконання певних видів роботи, зокрема опанування методикою вивчення та характеристики рекреаційних районів світу.

За кожною темою дисципліни проводяться лабораторні заняття (табл. 4.1), на яких організовується обговорення зі студентами питань з тем, визначених робочою програмою, формуються вміння та навички застосування окремих положень навчальної дисципліни шляхом індивідуального та групового виконання відповідно сформованих завдань.

Проведення практичних занять базується на попередньо підготовленому матеріалі – самостійна робота студента.

Оцінки, отримані студентом під час лабораторних занять враховуються при виставленні поточної оцінки за змістовими модулями з навчальної дисципліни «Рекреаційна географія».

Таблиця 4.1 – План проведення лабораторного заняття із дисципліни «Рекреаційна географія» для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин
	Денна форма
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади рекреаційної географії	
Тема 1. Рекреаційна географія, як наука	2
Тема 2. Районування в рекреаційній географії	2
Тема 3. Класифікація туристсько-рекреаційних ресурсів	2
Тема 4. Методи оцінки рекреаційних ресурсів	2
Тема 5. Територіально-рекреаційні системи	2
Тема 6. Геопросторова організація рекреаційного процесу	2
Тема 7. Лікувально-курортне господарство України	2
Тема 8. Оздоровчо-спортивна діяльність	2
Тема 9. Пізнавальна рекреаційна діяльність	2
Тема 10. Розважально-ділова рекреаційна діяльність	2
Разом за змістовим модулем 1	20
Змістовий модуль 2. Рекреаційні райони України та рекреаційні регіони Світу	
Тема 11. Південний рекреаційний район	2
Тема 12. Карпатський район	2
Тема 13. Правобережний рекреаційний район	2
Тема 14. Інші рекреаційні райони	2
Тема 15. Європа – провідний рекреаційний регіон світу	2

Тема 16. Характеристика Американського рекреаційного регіону	2
Тема 17. Характеристика Азіатсько-Тихоокеанського рекреаційного регіону	2
Тема 18. Характеристика Африканського рекреаційного регіону	2
Тема 19. Характеристика Близькосхідного рекреаційного регіону	2
Тема 20. Рекреаційне природокористування і охорона природи	2
Разом за змістовим модулем 2	20
Разом годин	40

Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади рекреаційної географії

Лабораторне заняття з теми 1. Теоретичні засади рекреаційної географії демографії

Навчальні цілі: *Знати:* основні поняття рекреаційної географії; визначити місце рекреаційної географії в системі географічних наук; *вміти:* порівнювати та аналізувати основні терміни в рекреаційній географії.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: Накресліть схему, що визначає місце рекреаційної географії в системі наук.

Схему скласти в довільній формі.

Завдання 2: Охарактеризуйте методи дослідження рекреаційної географії.

Методи дослідження опишіть за такою схемою: назва методу; зміст; практичне використання.

Завдання 3: запишіть та вивчіть поняття рекреаційної географії у вигляді термінологічного словника.

Термінологічний словник, продовжуйте вести до закінчення курсу, вносячи туди невідомі визначення і терміни, різні дефініції і трактування понять рекреаційної географії.

Завдання 4: На основі рекомендованої літератури проаналізуйте теорії рекреаційної географії. Відповідь оформіть у вигляді таблиці 1.2. «Теорії рекреаційної географії» [1, с. 6-7].

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи

о) 4; д) 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Які фактори обумовили виникнення рекреаційної географії як самостійної науки?
2. Охарактеризуйте зв'язки рекреаційної географії з іншими науками.
3. Визначте об'єкт і предмет рекреаційної географії.
4. Охарактеризуйте чотири основних напрямки досліджень рекреаційної географії.
5. Перелічіть основні напрямки рекреаційно-географічних досліджень в Україні.
6. Оцініть співвідношення рекреалогії і рекреаційної географії.
7. Дайте визначення поняття «рекреація» та назвіть її основні форми.
8. Опишіть структуру і сутність основних функцій рекреації.
9. Охарактеризуйте вільний час як історичну категорію і наслідки зміни його обсягу і використання для розвитку рекреаційної діяльності.
10. Назвіть основні методи рекреаційно-географічних досліджень.

Лабораторне заняття з теми 2. Рекреаційне районування України та Світу

Навчальні цілі: *Знати:* особливості рекреаційного районування України та Світу; *вміти:* виявляти характерні риси територіальної структури рекреаційного господарства окремих регіонів світу, особливості внутрішніх та зовнішніх рекреаційних потоків; аналізувати статистичний матеріал та робити відповідні висновки.

Матеріали та обладнання: контурна карта Світу, контурна карта України, лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: охарактеризуйте умовами й факторами рекреаційного районування. Відповідь оформіть у вигляді таблиці 2.1[1, с. 9].

Завдання 2: нанести на контурну карту рекреаційні регіони світу. Показати рівень рекреаційного освоєння мезорайонів (високий, середній, низький).

Рекреаційні регіони світу нанести на контурну карту за О.О. Бейдиком, виділивши при цьому їх внутрішній поділ на мезорайони.

Завдання 3: на основі таблиці 2.1. оцініть параметри кліматичних умов для цілей рекреації різних мезорайонах Європи (Див. Дидактичні матеріали).

Завдання 4: проаналізуйте рисунок 2.1[1, с.11] та дані таблиці 2.2 (Див. дидактичні матеріали). Виявіть причини зміни кількості туристичних прибуттів у просторі та часі.

Завдання 5: На основі даних таблиці 2.3 (Див. Дидактичні матеріали) оцініть і на конкретних прикладах проаналізуйте, якими функціональними типами рекреаційно-туристичних ландшафтів володіють окремі країни світу (за вибором студента).

Завдання 6: позначте на контурній карті рекреаційні райони України.

Завдання 7: Дайте характеристику природно-рекреаційному потенціалу певного регіону за такою схемою:

Кліматичні ресурси:

- комфортний і сезонно комфортний погодно-кліматичні комплекси
- субкомфортний погодно-кліматичний комплекс
- дискомфортний погодно-кліматичний комплекс
- Водні ресурси:
- рекреаційні берегові райони
- райони морських круїзів
- райони річкових круїзів
- приозерні природні комплекси

Ландшафтні ресурси

Бальнеологічні ресурси

Біотичні ресурси

Орографічні ресурси

Лімітуючі чинники

Відповідь оформіть у вигляді таблиці (Див. Табл. 2.4) [1, с. 15].

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 4; д) 4, 5, 7, 8, 10.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Схарактеризуйте сутність і задачі рекреаційного районування.
2. Перелічіть основні фактори рекреаційного районування.
3. Назвіть основні ознаки рекреаційних районів.
4. Які відомі таксономічні одиниці рекреаційного районування?
5. Поясніть, чому при світовому рекреаційному районуванні головною одиницею виступає держава.
6. На які рекреаційно-туристські регіони й субрегіони поділяється територія світу за районуванням UNWTO?
7. Рекреаційне районування України: поняття «район», «регіон».
8. Основні принципи та підходи до проведення рекреаційно-туристичного районування території.

Лабораторне заняття з теми 3. Класифікація туристсько-рекреаційних ресурсів

Навчальні цілі: *Знати:* класифікацію туристсько-рекреаційних ресурсів; *вміти:* класифікувати туристсько-рекреаційні ресурси та робити відповідні висновки; виявити особливості їх зосередження в країнах та регіонах світу та специфіку використання в туристсько-рекреаційній діяльності.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий олівець, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: охарактеризувати генетичний підхід класифікації рекреаційних ресурсів: природні рекреаційні ресурси; історико-культурні рекреаційні ресурси; соціально-економічні рекреаційні ресурси свого регіону.

Завдання 2: описати один із видів туристсько-рекреаційних ресурсів. Навести приклади їх використання в туристсько-рекреаційній діяльності окремих країн. Виявити проблеми та визначити перспективи використання даного виду туристсько-рекреаційних ресурсів в туристичній та рекреаційній діяльності. Підготувати доповідь та презентацію. Завдання виконується за варіантом.

Варіанти

I. Туристсько-рекреаційні ресурси природного походження:

- 1.1. Ландшафти (каньйони, водоспади, провалля, кратери вулканів тощо).
- 1.2. Морські та океанічні узбережжя, найкращі місця для дайвінгу.
- 1.3. Озера та річки як об'єкти рекреації, пляжно-курортного відпочинку.
- 1.4. Гірські системи та гірськолижні курорти.
- 1.5. Геоморфологічні об'єкти (карстові печери, коралові рифи, відслонення гірських порід тощо).
- 1.6. Національні парки.
- 1.7. Бальнеологічні ресурси та курорти світового значення

II. Суспільні туристичні ресурси:

- 2.1. Археологічні ресурси (давні міста цивілізацій).
- 2.2. Музеї світового значення.
- 2.3. Парки культури та відпочинку.
- 2.4. Нестандартні пам'ятники.
- 2.5. Готелі та ресторани.
- 2.6. Кладовища та місця масової загибелі людей як об'єкти «мрачного» туризму.
- 2.7. Торговельно-розважальні центри як об'єкти шопінг-туризму.
Технічні споруди, нестандартні будівлі як об'єкти індустріального туризму.
- 2.9. Центри паломництва християн, мусульман та буддистів як об'єкти релігійного туризму.

III. Події туристичні ресурси

- 3.1. Гастрономічні фестивалі.
- 3.2. Карнавали, театралізовані шоу, національні свята.
- 3.3. Спортивні змагання та фестивалі.
- 3.4. Музичні конкурси, кінофестивалі, фольклорні обряди.
- 3.5. Аукціони, покази мод, політичні та економічні форуми.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 2, 4; д) 3, 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Сутність поняття рекреаційні ресурси та підходи до їх класифікації.
2. Туристичні ресурси.
3. Природні рекреаційні ресурси.

4. Історико-культурні рекреаційні ресурси.
5. Соціально-економічні рекреаційні ресурси.

Лабораторне заняття з теми 4. Рекреаційні ресурси та методи їх оцінювання

Навчальні цілі: *Знати:* рекреаційні ресурси, їх класифікацію і методи оцінювання; структуру рекреаційного потенціалу території; *вміти:* оцінити забезпеченість території рекреаційними ресурсами, навчитись на практиці здійснювати комплексну оцінку рекреаційного потенціалу території.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий олівець, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: розглянути структуру рекреаційного потенціалу заданої території (за варіантами). Зробити відповідні розрахунки і здійснити комплексну порівняльну оцінку рекреаційних територій двох регіонів за методикою В. Мацоли, таблиця 4.1 (Дидактичні матеріали).

Завдання 2: на основі комплексної оцінки визначте коефіцієнт рекреаційної цінності території за формулою та порівняйте отримані результати

Метою комплексної оцінки рекреаційних територій є об'єктивне відображення того, що втрачає суспільство при відмові від експлуатації та рекреаційного використання території на користь інших видів господарської діяльності.

За основу методики пропонується взяти 3-бальну шкалу: у 3 бали оцінюється територія з найсприятливішими умовами рекреації, у 2 – з посередніми, 1- з несприятливими. Матеріали подати у вигляді порівняльної таблиці.

Висновок про насиченість території історико-культурними об'єктами можна зробити на основі розрахунку, виконаного за формулою:

$$O_i = K_i / S,$$

де K_i – кількість об'єктів; S – площа території (в км²)

Оцінка стану інфраструктури території здійснюється за формулою:

$$O_T = L_z + L_{ав} / S_{тер},$$

де L_z – довжина залізничного полотна; $L_{ав}$ – довжина автошляхів; $S_{тер}$ – площа території області.

Оцінка санаторно-курортних закладів може бути зроблена за формулою:

$$O_c = K_c / S_{тер} \cdot 100 \text{ (одиниць/км}^2\text{)},$$

де K_c – кількість санаторно-курортних закладів (санаторії, профілакторії, бази відпочинку та ін.).

Комплексна оцінка потенціалу території здійснюється (окремо для літнього і зимового сезонів) за формулою: $O = O_e + O_m + O_l + O_v + O_k + O_i + O_p + O_t + O_c + O_n$, де O – величина інтегральної оцінки (в балах); O_i – величини кожного з показників таблиці 4.1 (Дидактичні матеріали).

Коефіцієнт рекреаційної цінності території визначте за формулою та порівняйте отримані результати: $K_p = O/O_{\min}$, де O – величина інтегральної оцінки (в балах); $O_{\min}$ – мінімальна кількість балів (10).

Завдання 3: зробити аналіз методичних прийомів і способів головних типів оцінювання рекреаційних ресурсів (медико-біологічних, психолого-естетичних, технологічних)

Завдання 4: здійснити кількісну оцінку пляжно-купальних ресурсів області, що має вихід до моря (за варіантами). Сформулюйте висновки щодо отриманих результатів.

Для кількісної оцінки пляжно-купальних розрахунків використовуйте наступну формулу:

$$R = S \times N \times T,$$

де R – величина пляжно-купальних ресурсів, осіб×день; S – площа пляжу, га; N – екологічне та психофізіологічне навантаження пляжу, осіб/га; T – тривалість пляжно-купального сезону, днів.

Зверніть увагу що санітарна норма довжини пляжу на 1 особу – 0,2 м/особу.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 4; д) 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Поняття «ємності рекреаційних ресурсів».
2. Методологія і методика рекреаційної оцінки природних ресурсів.
3. Туристичне враження і туристичний інтерес.
4. Об'єкти туристичного інтересу.
5. Історико-культурний і природний потенціал території в системі міжнародного і внутрішнього туризму.
6. Природна та історико-культурна спадщина в туризмі. Список всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.
7. Критерії віднесення рекреаційних об'єктів до переліку всесвітньої спадщини.
8. Як оцінюється ефективність використання рекреаційних ресурсів?

Лабораторне заняття з теми 5. Територіально-рекреаційна система

Навчальні цілі: *Знати:* поняття про систему організації типового територіального рекреаційного господарства; *вміти:* визначати основні властивості ТРС; засвоїти поняття про структуру територіально-рекреаційної системи засвоїти вміти.

Матеріали та обладнання: контурна карта України, лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: на основі Рис 3.1 (Див. Дидактичні матеріали), проаналізуйте схему системи організації типового територіального рекреаційного господарства.

Схему системи організації типового територіального рекреаційного господарства проаналізувати за О. Топчієвим та Ван Ціншенем.

Завдання 2: замалювати та проаналізувати структуру територіально-рекреаційних систем (види ТРС та їх складові) (Див. Дидактичні матеріали, Рис. 5.1)

Завдання 3: замалювати та проаналізувати основні властивості рекреаційної системи (системи загалом та окремих її підсистем, (Див. Дидактичні матеріали, табл. 5.1).

Завдання 4: на контурну карту нанести ТРС України.

Територіально-рекреаційні системи України: 1.Київсько-Дніпровська ТРС; 2. Волинська ТРС; 3. Сіверсько-Донецька ТРС; 4. Придніпровська ТРС; 5. Приазовська ТРС; 6. Одесько-Чорноморська ТРС; 7. Дністровсько-Бузька ТРС; 8. Карпатська ТРС; 9. Кримська ТРС.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 4; д) 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Дайте визначення поняттю «територіальна рекреаційна система».
2. Охарактеризуйте технічну підсистему в ТРС, її місце і роль, взаємозв'язки з іншими підсистемами.
3. Опишіть обслуговуючий персонал у ТРС, його взаємозв'язки з іншими підсистемами.
4. Що входить в управлінський блок (підсистема управління) в ТРС? Який вплив він оказує на інші підсистеми?
5. Визначте значення підсистеми природних і історико-культурних комплексів, їх взаємозв'язок з іншими підсистемами.
6. Охарактеризуйте підсистему «група відпочиваючих» в ТРС, її місце і роль, взаємозв'язок з іншими підсистемами.
7. Назвіть за якими ознаками здійснюється класифікація ТРС.
8. Охарактеризуйте типологію ТРС за функціями рекреаційної діяльності, наведіть приклади до кожного типу ТРС.

Лабораторне заняття з теми 6. Геопросторова організація рекреаційного процесу

Навчальні цілі: *Знати:* поняття ринку туристичних послуг; структуру та територіальну організацію рекреаційної діяльності; *вміти:* визначати роль туристичних кластерів у розвитку рекреаційної діяльності.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий олівець, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: проаналізуйте характерні риси туристичних послуг та Рис. 6.1. «Структурно-функціональну модель туристичного ринку» (Дидактичні матеріали). В основі виокремлення даного ринку лежать характерні риси туристичної послуги (комплектність, мобільність та ритмічність), які реалізуються у турі як специфічному товарі туристичного ринку

Завдання 2: проаналізуйте закономірності геопросторової організації туристичного ринку.

До закономірностей геопросторової організації туристичного ринку належать: перманентності просторово-часового узгодження; регіональної полілінійності розвитку; регіональної ізоморфної мотивації; просторової центровості.

Завдання 3: на основі рекомендованої літератури, охарактеризуйте підсистеми індустрії туризму за такою схемою: структури та компоненти. Відповідь оформіть у вигляді таблиці (Див. Табл. 6.1) [1, с. 30].

Завдання 4: використовуючи статистичну інформацію, що представлена на офіційному сайті Всесвітньої туристичної організації (<http://www.unwto.org>), заповніть таблицю 6.2 [1, с. 31]. Проаналізуйте динаміку та регіональну структуру світових туристичних потоків, побудувавши відповідні діаграми та графіки (діаграми структури туристичних потоків за регіонами світу у 2010 р. та 2018 р. та графіки динаміки в'їзду туристів по кожному регіону та в цілому по світу). Зробіть висновки щодо особливостей та перспектив туристсько-рекреаційної діяльності регіонів світу.

Ринок туристичних послуг (туристичний ринок) формується множинною різноманітних за характером, формою, інтенсивністю, величиною, направленістю тощо зв'язків між споживачем (туристом) та виробником туристичного продукту (підприємством індустрії туризму), які виступають структуроутворюючими одиницями ринку і динамічна рівновага між якими обумовлює його сталість та внутрішню організацію (Рис. 6.1).

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 4; д) 4, 5, 7,8,9.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Організація ринку туристичних послуг.
2. Структура та територіальна організація рекреаційної діяльності.
3. Роль туристичних кластерів у розвитку рекреаційної діяльності.

Лабораторне заняття з теми 7. Лікувально-курортне господарство України

Навчальні цілі: *Знати:* історію виникнення курортного господарства; курортно-оздоровчі заклади України; *вміти:* аналізувати картосхему географічного поширення бальнеологічних ресурсів та визначити їх переважаючі типи мінеральних вод і поширення родовищ лікувальних грязей та озокериту.

Матеріали та обладнання: контурна карта України, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: проаналізувати картосхему географічного поширення бальнеологічних ресурсів на території України (Дидактичні матеріали,

картосхема 1.) та визначити переважаючі типи мінеральних вод і поширення родовищ лікувальних грязей та озокериту.

Завдання 2: проаналізуйте яка частина санаторно-курортних закладів України зосереджуються завдяки наявним рекреаційним ресурсам, внаслідок наявних рекреаційних потреб.

Завдання 3: На контурну карту нанести спеціалізовані курорти за профілем лікування.

Аналізуючи переважаючі типи мінеральних вод і поширення родовищ лікувальних грязей та озокериту зверніть увагу на їх наявність у своєму населеному пункті, районі чи області.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 3, 4; д) 1,3, 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Охарактеризувати історію виникнення курортного господарства.
2. Що є ядрами територіальної організації рекреаційно-туристичного комплексу України?
3. Дайте визначення курорту.
4. На які типи поділяються курорти?
5. Коли почалося використання рекреаційних ресурсів України?
6. Коли відкрилася перша в Україні бальнеолікарня?
7. Як розвивалося санаторно-курортне господарство у ХХ ст.?
8. В яких областях нині зосереджена основна частина санаторно-курортних закладів?
9. Чому найпоширенішими в Україні є курорти, що лікують захворювання системи кровообігу?

Лабораторне заняття з теми 8. Оздоровчо-спортивна діяльність

Навчальні цілі: *Знати:* види спортивно-оздоровчого туризму; *вміти:* скласти власні маршрути велосипедних, водних та піших походів.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: охарактеризуйте основні райони спелеотуризму в одній із областей України.

Завдання 2: описати особливості, значення та техніку виконання одного із виду оздоровчо-спортивного маршруту (пішохідний, водний, гірський та ін.). Аргументувати свою думку.

Маршрути велосипедних, водних та піших походів складіть для своєї місцевості.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 3, 4; д) 1,3, 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Що таке спортивно-оздоровчий туризм?
2. Назвіть види оздоровчо-спортивної діяльності, які мають найбільші перспективи в Україні.
3. Які види спортивно-оздоровчого туризму вам відомі?
4. Що ви знаєте про умови розвитку пішохідного туризму в нашій країні?
5. В яких районах України найкращі умови для водного туризму?
6. Які перспективи розвитку вітрильного туризму в Україні?
7. Чому нині спостерігається бум у гірськолижному туризмі?
8. Які гірськолижні курорти України є основними?
9. У чому полягають перспективи розвитку гірськолижного курорту Драгобрат?

Лабораторне заняття з теми 9. Пізнавальна рекреаційна діяльність

Навчальні цілі: *Знати:* види пізнавальної рекреаційної діяльності; *вміти:* аналізувати релігійний, сільський та екологічний туризм.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: проаналізуйте складові сільського туризму. За результатами заповніть таблицю 9.1. «Порівняльна характеристика складових сільського (зеленого) туризму» [1, с. 38].

В таблиці охарактеризуйте зелений туризм, сільський туризм, агротуризм, відпочинковий туризм, сільський екотуризм, агро рекреаційний туризм: за віковою ознакою, за використанням природних ресурсів, за метою туру, за терміном перебування, за кількістю відвідувачів, за наданням послуг, за територією, за засобами розміщення.

Завдання 2: охарактеризуйте особливості організації та основні напрямки розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Чи впливає сільський зелений туризм на економічний розвиток країни?

Завдання 3: охарактеризуйте особливості релігійного туризму в Україні.

Завдання 4: скласти каталог найбільш цікавих і значимих, на Вашу думку, об'єктів, які можливо використовувати в процесі екологічних турів. Каталог скласти для території України, не менше 20 найменувань. Аргументувати свою думку.

Завдання 5: охарактеризувати основні об'єкти екологічного туризму в різних регіонах світу (для кожного регіону не менше п'яти об'єктів). За результатами заповнити таблицю 9.2. [1, с. 41]

Об'єкти екологічного туризму охарактеризуйте наступним чином: назва регіону, об'єкта; тип об'єкта; стисла характеристика об'єкта; значення об'єкта для розвитку екологічного туризму; унікальність об'єкта.

Завдання 6: скласти каталог найбільших заповідників світу, нанести їх на контурну карту.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи

о) 3, 4; д) 1,2, 3, 4, 5, 6, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Поміркуйте, чи зростає пізнавальний аспект у рекреаційній діяльності?
2. Яке значення релігійного туризму?
3. Чому релігійний туризм найбільше розвинутий у Правобережній Україні?
4. Яку роль відіграє Крехівський монастир в загальній рекреаційній схемі?
5. Що обмежує розвиток сільського зеленого туризму в Україні?
6. Яка громадська організація сприяє розвитку сільського зеленого туризму?
7. Дайте визначення екологічного туризму.
8. У чому криється пізнавальна сутність екологічного туризму?
9. Причини виникнення екологічного туризму.
10. Принципи, цілі й завдання екологічного туризму.
11. Основні ознаки екологічного туризму.
12. Функції екологічного туризму та їхня характеристика.
13. Групи й види екологічного туризму.
14. Національні парки, природні парки, як об'єкти екотуризму, їхні функції, структура, значення. Навести приклади.
15. Особливості екологічного туризму та його відмінні від інших видів туризму риси.
16. Які перспективи розвитку екологічного туризму в Україні?

Лабораторне заняття з теми 10. Розважально-ділова рекреаційна діяльність

Навчальні цілі: *Знати:* види розважально-ділової рекреаційної діяльності; *вміти:* аналізувати виставкову діяльність, індустрію розваг; складати власні схеми екскурсійно-пізнавального, спортивного, активно-оздоровчого, приморського циклів.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: проаналізуйте індустрію розваг у Вашому місті, районі чи області.

Завдання 2: проаналізуйте виставкову діяльність у Вашому місті, районі чи області.

Завдання 3: проаналізуйте чому важливо створити єдину мережу міського туризму в країні? Висновки записати в зошит.

Завдання 4: побудуйте схеми екскурсійно-пізнавального, спортивного, активно-оздоровчого, приморського циклів.

Схеми екскурсійно-пізнавального циклу побудуйте тривалістю 10 діб, спортивного циклу – тривалістю 14 діб, активно-оздоровчого циклу – тривалістю 7 діб, приморського циклу – тривалістю 14 діб.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 3, 4; д) 1,3, 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Які території й об'єкти України мають містичний імідж?
2. Яку роль, на вашу думку, відіграє свідоме культивування міфів і легенд у гральному бізнесі?
3. Дайте визначення виставки.
4. Що таке ярмарок?
5. Як поділяються виставки?
6. Назвіть основні столичні і регіональні виставкові центри.
7. Чому виставкова діяльність є потужним імпульсом для розвитку туризму?
8. Які основні засади розвитку ділового туризму в нашій країні?
9. На що нині орієнтуються люди у ділових поїздках?
10. В яких містах України найдиверсифікованіша індустрія розваг?
11. Де в Україні розвивається археологічний туризм?

Лабораторне заняття з теми 11. Південний рекреаційний район

Навчальні цілі: *Знати:* підрайони Південного рекреаційного району; складові Західного підрайону; *вміти:* характеризувати рекреаційні ресурси Південного рекреаційного району; аналізувати екологічні проблеми Південного рекреаційного району та підрайонів.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: на основі рекомендованої літератури, дати характеристику Південного рекреаційного району, за планом:

- Ступінь екзотичності, атрактивності та унікальності природних й культурно-історичних об'єктів
- Доступність природного та історико-культурного потенціалу території
- Наявність рекреаційної та туристичної інфраструктури
- Рекреаційні та туристичні можливості території та ступінь їх використання
- Традиції рекреаційного використання території
- Спосіб життя населення і сприйняття туристично-рекреаційної спадщини території (місцевим населенням, внутрішніми туристами, іноземними туристами)
- Природно-кліматичні та ландшафтні умови

- Позитивні та негативні чинники, які впливають на розвиток рекреації і туризму

- Взаємопов'язане вивчення основних аспектів територіальної організації відпочинку

- Пейзажна складова рекреаційної діяльності

Відповідь оформіть у вигляді таблиці (Див. Табл. 11.1«Характеристика Південного рекреаційного району») [1, с. 47].

Завдання 2: підготуйте презентацію або ролик про один з підрайонів Південного рекреаційного району, яка б стала рекламною промоакцією щодо її популяризації на ринку туристичних і рекреаційних послуг.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи

о) 3, 4; д) 1,3, 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Які підрайони можна виокремити у складі Південного рекреаційного району?
2. Назвіть складові Західного підрайону.
3. Що ви знаєте про рекреаційні ресурси Західного підрайону?
4. Що є основою Південного рекреаційного району, головним рекреаційно-туристичним центром його Західного підрайону?
5. Чим приваблюють відпочиваючих Очаків і Скадовськ?
6. Які екологічні проблеми лімітують розвиток рекреаційно-туристичного господарства Західного підрайону?
7. На які рекреаційні зони поділяється Кримський підрайон?
8. Які природні рекреаційні ресурси є основними в південно бережній зоні?
9. Які природні особливості курортів Ялта та Алушта?
10. Якими рекреаційними ресурсами характеризується Західна рекреаційна зона?
11. Як розміщується Східний підрайон?
12. Чому основним курортом на Азовському морі є Бердянськ?

Лабораторне заняття з теми 12. Карпатський рекреаційний район

Навчальні цілі: *Знати:* підрайони Карпатського рекреаційного району; *вміти:* характеризувати рекреаційні ресурси Карпатського рекреаційного району; аналізувати екологічні проблеми Карпатського рекреаційного району та підрайонів.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: на основі рекомендованої літератури, дати характеристику Південного рекреаційного району подати за типовим планом.

Відповідь оформіть у вигляді таблиці (Див. Табл. 12.1«Характеристика Карпатського рекреаційного району») [1, с. 52].

Завдання 2: підготуйте презентацію або ролик про один з підрайонів Південного рекреаційного району, яка б стала рекламною промоакцією щодо її популяризації на ринку туристичних і рекреаційних послуг.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 3, 4; д) 1,3, 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Назвіть області, які входять до складу Карпатського рекреаційного району.
2. Яка частина Передкарпаття в рекреаційному плані використовується найінтенсивніше?
3. Які напрями підвищення рекреаційної привабливості південної частини Передкарпаття вам відомі?
4. Що вам відомо про одноразову граничну рекреаційну місткість Карпат?
5. Який екологічний стан Українських Карпат?
6. Скільки осіб живе в гірських районах Карпатського району?
7. Назвіть природно-історико-етнографічні рекреаційно-туристичні комплекси, які пропонується створити в Карпатах.
8. Чому Гуцульщина має найкраще у світі середовище для туризму?
9. На основі чого можна організувати винні тури по Закарпаттю?

Лабораторне заняття з теми 13. Правобережний рекреаційний район

Навчальні цілі: **Знати:** характеристику Правобережного височинного лісостепу; **вміти:** характеризувати рекреаційні ресурси Правобережного височинного лісостепу; аналізувати екологічні проблеми рекреаційного району.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий та кольорові олівці, гумка

Завдання 1: на основі рекомендованої літератури, дати характеристику Правобережного рекреаційного району подати за типовим планом.

Відповідь оформіть у вигляді таблиці (Див. Табл. 13.1«Характеристика Карпатського рекреаційного району») [1, с. 55].

Завдання 2: підготуйте презентацію або ролик про один з підрайонів Правобережного рекреаційного району, яка б стала рекламною промоакцією щодо її популяризації на ринку туристичних і рекреаційних послуг.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 3, 4; д) 1,3, 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Яку частину території України займає Правобережний рекреаційний район?
2. Назвіть та охарактеризуйте головні екологічні проблеми Правобережного рекреаційного району.

3. Яке, на Вашу думку, Правобережний височинний лісостеп за можливостями розвитку рекреації і туризму посідає місце в Україні?
4. Яке місто може стати в районі Правобережного височинного лісостепу просторо-територіальним ядром рекреації і туризму?
5. На які зони можна поділити Правобережний рекреаційний район?
6. Які рекреаційні ресурси є в Правобережному височинному лісостепу ?

Лабораторне заняття з теми 14. Інші рекреаційні райони України

Навчальні цілі: *Знати:* **Знати:** характеристику Лівобережного, Лісостепоного району, Полісся; *вміти:* характеризувати рекреаційні ресурси Лівобережного, Лісостепоного району, Полісся; аналізувати екологічні проблеми рекреаційних районів України.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий та кольорові олівці, гумка

Завдання 1: на основі рекомендованої літератури, дати характеристику Лівобережного, Лісостепоного району, Полісся подати за типовим планом.

Відповідь оформіть у вигляді таблиці (Див. Табл. 14.1«Характеристика Лівобережного, Лісостепоного району, Полісся») [1, с. 58].

Завдання 2: підготуйте презентацію або ролик про один із районів Лівобережного, Лісостепоного району, Полісся, яка б стала рекламною промоакцією щодо її популяризації на ринку туристичних і рекреаційних послуг.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи

о) 3, 4; д) 1,3, 4, 5, 7.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Яку частину території України займає Поліський рекреаційний район?
2. На які фізико-географічні області поділяється Українське Полісся?
3. Назвіть головну екологічну проблему Полісся.
4. Які мінеральні води розвідані в цьому районі?
5. В якій області найбільше палацово-паркових ансамблів?
6. Де проходять північна і південна межі Лівобережного лісостепоного району?
7. Яке місто може стати в районі Лівобережного лісостепу просторо-територіальним ядром рекреації і туризму?
8. Як, на вашу думку, з метою розвитку туризму необхідно використовувати Сорочинський ярмарок і Гоголівські місця?
9. На які зони можна поділити Степовий рекреаційний район?
10. Які рекреаційні ресурси є в Степу?

Лабораторне заняття з теми 15. Європа – провідний рекреаційний регіон світу

Навчальні цілі: *Знати:* рекреаційні центри Європейського рекреаційного регіону; *вміти:* характеризувати історичні особливості формування, рекреаційні ресурси, рекреаційну спеціалізацію, потужність, географію, структуру й динаміку рекреаційних потоків, рівень рекреаційного освоєння, проблеми та перспективи Європейського рекреаційного регіону.

Матеріали та обладнання: контурна карта Європи, лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: за наведеним планом скласти характеристику Європейського рекреаційного регіону. Відповідь оформіть у вигляді таблиці 15.1 [1, с.62].

Рекомендований план характеристики рекреаційного району:

1. Час виникнення, історичні особливості формування.
2. Рекреаційні ресурси (природні, історико-культурні, інфраструктурні) і їхні територіальні сполучення.
3. Характер рекреаційної спеціалізації й ступінь її розвитку.
4. Потужність, географія, структура й динаміка рекреаційних потоків
5. Рівень рекреаційного освоєння території району.
6. Наявність одного або більших рекреаційних центрів і органів керування.
7. Проблеми і перспективи подальшого розвитку.

Завдання 2: На контурну карту Світу нанести рекреаційні регіони Європи.

Нанесіть на контурну карту напрямки основних туристичних потоків у Європі.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 2, 3, 4; д) 1, 4, 5, 10.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Охарактеризуйте основні тенденції і перспективи розвитку світових рекреаційних потоків у Європі.
2. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційної діяльності в окремих рекреаційних регіонах Європи.
3. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреації в окремих рекреаційних регіонах Європи.
4. Охарактеризуйте рекреаційні потоки в рекреаційних регіонах Європи.
5. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Західної Європи.
6. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Західної Європи.
7. Охарактеризуйте природно-рекреаційні ресурси Північної Європи.
8. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Північної Європи.
9. Охарактеризуйте природно-рекреаційні ресурси Південної Європи.
10. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Південної Європи.

11. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Східної (Центральної) Європи.
12. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Східної (Центральної) Європи.
13. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Південно-Східної Європи.
14. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Південно-Східної Європи.

Лабораторне заняття з теми 16. Характеристика Американського рекреаційного регіону

Навчальні цілі: *Знати:* рекреаційні центри Американського рекреаційного регіону; *вміти:* характеризувати історичні особливості формування, рекреаційні ресурси, рекреаційну спеціалізацію, потужність, географію, структуру й динаміку рекреаційних потоків, рівень рекреаційного освоєння, проблеми та перспективи Американського рекреаційного регіону.

Матеріали та обладнання: контурна карта Північної Америки, Південної Америки, лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: скласти характеристику Американського рекреаційного регіону за типовим планом. Відповідь оформіть у вигляді таблиці 16.1 [1, с. 66].

Завдання 2: На контурну карту нанести рекреаційні регіони Північної та Південної Америки.

Нанесіть на контурну карту напрямки основних туристичних потоків у Північній та Південній Америці.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
о) 2, 3, 4; д) 1, 4, 5, 10.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Охарактеризуйте основні тенденції і перспективи розвитку світових рекреаційних потоків в Північній і латинській Америці.
2. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційної діяльності в окремих рекреаційних регіонах Північної і латинської Америки.
3. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреації в окремих рекреаційних регіонах Північної і латинської Америки.
4. Охарактеризуйте рекреаційні потоки в рекреаційних регіонах Америки.
5. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси східної частини Північної Америки
6. Охарактеризуйте рекреацію і туризм східної частини Північної Америки
7. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси західної частини Північної Америки

8. Охарактеризуйте рекреацію і туризм західної частини Північної Америки
9. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси центральної частини Північної Америки
10. Охарактеризуйте рекреацію і туризм центральної частини Північної Америки
11. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси північної частини північної Америки
12. Охарактеризуйте рекреацію і туризм північної частини північної Америки
13. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси узбережжя Атлантичного океану.
14. Охарактеризуйте рекреацію і туризм узбережжя Атлантичного і океану.
15. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси латинської Америки.
16. Охарактеризуйте рекреацію і туризм латинської Америки.

Лабораторне заняття з теми 17. Азіатсько-Тихоокеанського рекреаційного регіону

Навчальні цілі: *Знати:* рекреаційні центри Азіатсько-Тихоокеанського рекреаційного регіону; *вміти:* характеризувати історичні особливості формування, рекреаційні ресурси, рекреаційну спеціалізацію, потужність, географію, структуру й динаміку рекреаційних потоків, рівень рекреаційного освоєння, проблеми та перспективи Азіатсько-Тихоокеанського рекреаційного регіону.

Матеріали та обладнання: контурна карта Світу лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: скласти характеристику Азіатсько-Тихоокеанського рекреаційного регіону за типовим планом. Відповідь оформіть у вигляді таблиці 17.1 [1, с. 70].

Завдання 2: на контурну карту нанести Азіатсько-Тихоокеанського рекреаційні регіони.

Нанесіть на контурну карту напрямки основних туристичних потоків у Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи

о) 2, 3, 4; д) 1, 4, 5, 10.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Охарактеризуйте основні тенденції і перспективи розвитку світових рекреаційних потоків в Азіатсько-Тихоокеанському рекреаційному регіоні.

2. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційної діяльності в Азіатсько-Тихоокеанському рекреаційному регіоні.

3. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреації в окремих рекреаційних субрегіонах Азіатсько-Тихоокеанського рекреаційного регіону.
4. Охарактеризуйте рекреаційні потоки в Азіатсько-Тихоокеанському рекреаційному регіоні.
5. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Північної та Центральної Азії.
6. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Північної та Центральної Азії.
7. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Південно-Західної Азії.
8. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Південно-Західної Азії.
9. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Південної Азії.
10. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Південної Азії.
11. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Південно-Східної Азії.
12. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Південно-Східної Азії.
13. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Східної Азії.
14. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Східної Азії.
15. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Австралії і Океанії.
16. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Австралії і Океанії.

Лабораторне заняття з теми 18. Характеристика Африканського рекреаційного району

Знати: рекреаційні центри Африканського рекреаційного району;
вміти: характеризувати історичні особливості формування, рекреаційні ресурси, рекреаційну спеціалізацію, потужність, географію, структуру й динаміку рекреаційних потоків, рівень рекреаційного освоєння, проблеми та перспективи Африканського рекреаційного району.

Матеріали та обладнання: контурна карта Світу, лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: скласти характеристику Африканського рекреаційного регіону за типовим планом. Відповідь оформіть у вигляді таблиці 18.1 [1, с. 74].

Завдання 2: На контурну карту Світу нанести рекреаційні регіони Африканського рекреаційного регіону.

Нанесіть на контурну карту напрямки основних туристичних потоків у Африканському регіоні.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи
 о) 2, 3, 4; д) 1, 4, 5, 10.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Охарактеризуйте основні тенденції і перспективи розвитку світових рекреаційних потоків Африканського рекреаційного району.

2. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційної діяльності в окремих рекреаційних регіонах Африканського рекреаційного району.
3. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреації Африканського рекреаційного району.
4. Охарактеризуйте рекреаційні потоки в Африканському рекреаційному районі.
5. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Північної Африки.
6. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Північної Африки.
7. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Західної Африки.
8. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Західної Африки.
9. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Центральної Африки.
10. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Центральної Африки.
11. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Східної Африки.
12. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Східної Африки.
13. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Південної Африки.
14. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Південної Африки.

Лабораторне заняття з теми 19. Характеристика Близькосхідного рекреаційного регіону

Навчальні цілі: *Знати:* рекреаційні центри Близькосхідного рекреаційного регіону; *вміти:* характеризувати історичні особливості формування, рекреаційні ресурси, рекреаційну спеціалізацію, потужність, географію, структуру й динаміку рекреаційних потоків, рівень рекреаційного освоєння, проблеми та перспективи Близькосхідного рекреаційного регіону.

Матеріали та обладнання: контурна карта Світу, лінійка, простий та кольорові олівці, гумка.

Завдання лабораторної роботи:

Завдання 1: скласти характеристику Близькосхідного рекреаційного регіону за типовим планом. Відповідь оформіть у вигляді таблиці 19.1 [1, с. 78].

Завдання 2: На контурну карту Світу нанести рекреаційні регіони Близькосхідного регіону.

Нанесіть на контурну карту напрямки основних туристичних потоків у Близькосхідному рекреаційному регіоні.

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи

о) 2, 3, 4; д) 1, 4, 5, 10.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. Охарактеризуйте основні тенденції і перспективи розвитку світових рекреаційних потоків Близькосхідного рекреаційного регіону.

2. Назвіть фактори, які найбільше впливають на розвиток рекреаційної діяльності Близькосхідного рекреаційного регіону.
3. Назвіть фактори, які стримують розвиток рекреації в Близькосхідному рекреаційному регіоні.
4. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Єгипту.
5. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Єгипту.
6. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Саудівської Аравії.
7. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Саудівської Аравії.
8. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси ОАЕ.
9. Охарактеризуйте рекреацію і туризм ОАЕ.
10. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Йорданії
11. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Йорданії.
12. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Бахрейну.
13. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Бахрейну.
14. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Сирії.
15. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Сирії.
16. Охарактеризуйте природні рекреаційні ресурси Кувейту.
17. Охарактеризуйте рекреацію і туризм Кувейту.

Лабораторне заняття з теми 20. Характеристика Близькосхідного рекреаційного регіону

Навчальні цілі: *Знати:* поняття природокористування, рекреаційна дигресія, рекреаційне навантаження, рекреаційне використання територій, що охороняються, екологічна ситуація і рекреаційне природокористування; *вміти:* визначати навантаження на рекреаційні території.

Матеріали та обладнання: лінійка, простий олівець, гумка.

Завдання 1: охарактеризуйте функції рекреаційного природокористування

Завдання 2: охарактеризуйте рекреаційне використання територій, що охороняються: види об'єктів природно-заповідного фонду України які можливо використовувати в цілях рекреації, їх визначення; перелік платних послуг, які можуть надаватися бюджетними установами природно-заповідного фонду; платні послуги на об'єктах природно-заповідного фонду

Завдання 3: розгляньте методичні підходи до визначення навантажень на рекреаційні території.

В залежності від величини стадії рекреаційної дигресії визначають кількість днів обліку відвідування пробної площі. Чим вище стадія, тим більше потребується днів обліку. Облікові дні обирають підряд з обов'язковим включенням вихідних днів. Виділяють критичне і припустиме навантаження. Якісна оцінка рекреаційного навантаження має таку градацію: низьке, середнє і високе [4]. Визначається даний показник чисельністю рекреантів на одиницю площі, часом їх перебування на об'єктах рекреації та видом відпочинку.

Вимірювати необхідно рекреаційне навантаження за кожну годину спостережень (людино-годин / га). Для цього протягом години фіксуються зміни одночасної густоти туристів і часові інтервали цих змін. Середню одночасну густоту рекреантів обчислюємо за формулою:

$D_{\text{год}} = \sum D_i T_i / 60$, де:

$D_{\text{год}}$ – середня одночасна густота рекреантів впродовж години, люд. / га;

D_i – i -та одночасна густота рекреантів люд. / га;

T_i – час перебування i -тої одночасної густоти рекреантів, хвилин;

60 – сумарний час спостережень, хвилин.

Рекреаційне навантаження буде вказувати середню чисельність рекреантів, які впливають на природний комплекс протягом години: $N_{\text{год}} = D_{\text{год}} T$,

де $N_{\text{год}}$ – рекреаційне навантаження за годину, люд.- год. / га;

$D_{\text{год}}$ – середня одночасна густота рекреантів впродовж години, люд. / га;

T – тривалість перебування рекреантів на об'єкті (одна година).

Наведені вище формули дозволяють врахувати неоднаковий час перебування на різних відпочиваючих на певній території і, як наслідок, різне навантаження, що вони несуть на природний комплекс. Річне рекреаційне навантаження: $N_p = N_d t$,

де N_p – рекреаційне навантаження за рік, люд.- год. / га;

N_d – середньодобове рекреаційне навантаження, люд.- год. / га; t – кількість днів відпочинку.

Даний показник для різних стадій рекреаційної дегресії буде неоднаковим. Середній для всіх стадій рекреаційної дегресії показник рекреаційного навантаження дорівнює: $N_p = \sum N_{p_i} / n$,

де N_p – середнє рекреаційне навантаження для всієї ділянки спостережень за рік, люд.-год. / га;

N_{p_i} – річне рекреаційне навантаження i -тої стадії рекреаційної дегресії, люд.- год. / га;

n – кількість стадій рекреаційної дегресії.

Після закінчення туристичного сезону необхідно виявити зміни, що відбулися на ділянках з різними стадіями рекреаційної дегресії. Ті з них, що до початку наступного туристичного сезону повернуться практично до початкового стану, будуть відноситися до ділянок з допустимим рекреаційним навантаженням. Існує багато методів визначення рекреаційного навантаження на лісовій площі, один з таких метод натурного обліку, це відвідування окремих лісових масивів з обмеженою кількістю входів-виходів, проводять кілька днів у всіх місцях входу-виходу одночасно. Облік відпочиваючих, що входить в лісовий масив і виходить з нього реєструють в спеціальній відомості за кожну години світлового дня. Після закінчення обліку за один день усіх облікових відомостей сумують окремо по графам «ввійшло» та «вийшло». У вільній відомості наявність по цим графам

сумують та звіряють. Близькість отриманих величин характеризують якість облікових робіт. В ідеальному випадку кількість людей, що ввійшли повинна дорівнювати кількості, які вийшли. Допускається розбіжності не більше 5%. За такої та меншої розбіжності графа «ввійшло» пропорційно пов'язується з графою «вийшло». За результатами граф «ввійшло» та «вийшло» заповнюють третю графу «не вийшло в конкретний час». Кількість людей, які не вийшли з лісового масиву в конкретний час представляє собою різницю (для кожного облікової години) між сумами наростаючих підсумків за графами «ввійшло» та «вийшло». При цьому по рядку останньої облікової години (якщо в цілому по відомості число тих, хто ввійшов дорівнює тим, хто вийшов) в рядку «не вийшли в конкретний час» повинно отримати «нуль».

Завдання 4: накресліть схему функціональної моделі рекреаційного природокористування. Схарактеризуйте взаємозв'язки між її елементами. У чому полягають відмінності даної моделі від моделі ТРС?

Допоміжні довідкові матеріали, необхідні для виконання роботи

о) 2, 3, 4; д) 1, 4, 5, 10.

Контрольні питання для встановлення рівня знань з теми і порядку проведення лабораторного заняття

1. У чому виявляється вплив рекреаційної діяльності на природне середовище?
2. Дайте визначення поняттю «рекреаційне природокористування».
3. Які специфічні особливості притаманні рекреаційному природокористуванню?
4. Охарактеризуйте три основні функції рекреаційного природокористування.
5. Які є напрями вдосконалення природно-ресурсної бази?
6. Які є задачі охорони природи? Як вони співвідносяться з завданнями рекреаційної діяльності?
7. У чому полягає дія адміністративно-правового інструменту охорони природи?
8. Сутність поняття «рекреаційна дигресія», її стадії.
9. Які інструменти регулювання чисельності відпочиваючих використовуються при організації рекреаційної діяльності на природних територіях?
10. Із якою метою проводиться функціональне зонування рекреаційних територій?
11. Який зміст поняття «рекреаційне навантаження», якими методами воно вимірюється?
12. У чому полягає зміст і як співвідносяться поняття «природний рекреаційний потенціал» і «рекреаційна ємність»?
13. Як змінюється рекреаційна ємність території при проведенні її рекреаційного облаштування?
14. У чому полягають економічні інструменти охорони природи?

5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Обов'язковим елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни «Рекреаційна географія» є самостійна робота студентів.

Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від нормованих навчальних занять, тобто лекційних і практичних занять. Основні види самостійної роботи студентів такі: вивчення лекційного матеріалу; робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури; підготовка до лабораторних занять;

Опрацювання лекційного матеріалу. Під час підготовки до лекції студент повинен опрацювати матеріал попередньої лекції з використанням підручників та інших джерел літератури. На лекціях висвітлюють тільки основні теоретичні положення та найбільш актуальні проблеми, тому більшість питань виноситься на самостійне опрацювання.

Підготовка до лабораторних занять. Підготовка до лабораторних занять розпочинається з опрацювання лекційного матеріалу. У процесі підготовки до лабораторних занять самостійна робота студентів є обов'язковою частиною навчальної роботи, без якої успішне і якісне засвоєння навчального матеріалу неможливе. Викладач у вступній лекції рекомендує студентам основну і додаткову літературу, а також методичні рекомендації до самостійної роботи та до організації лабораторних занять з дисципліни. У разі, коли студент не може самостійно розібратися в якомусь питанні, він може отримати консультацію у викладача.

Форми контролю за самостійною роботою: бесіда (5 б.)

Оцінювання самостійної роботи: «0» – робота не виконана, «1-2» – задовільно, «3-4» – добре, «5» – відмінно.

Перелік питань та завдань для самостійної роботи студентів наведений у табл. 5.1.

Таблиця 5.1 - Перелік питань та завдань для самостійної роботи студентів денної форми навчання

Контроль за самостійною роботою відбуватиметься за допомогою бесіди (опитування).

Зміст підготовки	Кількість годин
	Денне навчання
Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади рекреаційної географії	80
Підготовка до практичного заняття з теми 1. Рекреаційна географія, як наука. Питання: 1. Історія виникнення й розвитку рекреаційної географії. 2. Вітчизняні дослідження в галузі рекреаційної географії. 3. Рекреаційні потреби – основа територіальної організації рекреаційної діяльності.	8

<p>4. Рекреація як галузь сфери послуг. 5. Проблеми розвитку рекреаційної галузі в нашій державі та шляхи їх вирішення [о) 4; д) 4,5,7,8,9,12].</p>	
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 2. Районування в рекреаційній географії. Питання: 1. Методичні підходи до оцінки рекреаційних ресурсів. 2. Групування регіонів та рейтингове ресурсно-рекреаційне районування території України. 3. Проблеми рекреаційного районування світу [о) 4; д) 4,5,7,8,9,12].</p>	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 3. Класифікація туристсько-рекреаційних ресурсів. Питання: 1. Охарактеризуйте класифікаційні ознаки та типи готелів для свого регіону. 2. Класифікація туристичних ресурсів польського економіста М. Труаси (1963) і французького економіста П. Дефера (1972) [о) 4; д) 4,5,7,8,9,12].</p>	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 4. Методи оцінки рекреаційних ресурсів. Питання: 1. В чому полягає сутність кадастрової оцінки туристичних ресурсів? 2. Методичні підходи до оцінки рекреаційних ресурсів [о) 4; д) 4,5,7,8,9,12].</p>	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 5. Територіальні рекреаційні системи. Питання: 1. Розрахувати рекреаційну ємність окремо взятої ТРС і курорту (на вибір) [о) 4; д) 4,5,7,8,9,12].</p>	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 6. Геопросторова організація рекреаційного процесу. Питання: 1. Роль національного туристичного ринку України у світовому туристичному процесі, рівень його сформованості та тенденції розвитку з метою посилення конкурентоспроможності. 2. Туроператори і турагенти на світовому ринку туристичних послуг [о) 4; д) 4,5,7,8,9,12].</p>	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 7. Лікувально-курортне господарство України. Питання: 1. Медико-екологічні проблеми України. 2. Охарактеризуйте лікувально-оздоровчий туризм в Європі, Азії, Африці, Північній Америці, Південній Америці, Австралії (країни за вибором студента) [о) 2,3,4; д) 1,3,10,11].</p>	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 8. Оздоровчо-спортивна діяльність. Питання: 1. Купально-пляжний туризм в Європі. Гірський туризм в Європі, Азії, Африці, Північній Америці, Південній Америці,</p>	8

Австралії (країни за вибором студента) [о) 2,3,4; д) 1,3,10,11].	
Підготовка до практичного заняття з теми 9. Пізнавальна рекреаційна діяльність. Питання: 2. Релігійний туризм в Європі, Азії, Африці, Північній Америці, Південній Америці, Австралії (країни за вибором студента). 3. Екологічний туризм в Європі, Азії, Африці, Північній Америці, Південній Америці, Австралії (країни за вибором студента). 4. Зелений (сільський) туризм в Європі, Азії, Африці, Північній Америці, Південній Америці, Австралії (країни за вибором студента) [о) 2,3,4; д) 1,2,3,6,10,11,13].	8
Підготовка до практичного заняття з теми 10. Розважально-ділова рекреаційна діяльність. Питання: 1. Діловий туризм в Європі, Азії, Африці, Північній Америці, Південній Америці, Австралії (країни за вибором студента) [о) 2,3,4; д) 1,3,10,11].	8
Змістовий модуль 2. Рекреаційні райони України та рекреаційні регіони Світу	80
Підготовка до практичного заняття з теми 11. Південний рекреаційний район. Питання: 1. Яке місто може стати в Південному районі просторово-територіальним ядром рекреації і туризму? Відповідь обґрунтуйте [о) 3,4; д) 3].	8
Підготовка до практичного заняття з теми 12. Карпатський рекреаційний район. Питання: 1. Яке місто може стати в Карпатському районі просторово-територіальним ядром рекреації і туризму? Відповідь обґрунтуйте [о) 3,4; д) 3].	8
Підготовка до практичного заняття з теми 13. Правобережний рекреаційний район. Питання: 1. Яке місто може стати в Правобережному районі просторово-територіальним ядром рекреації і туризму? Відповідь обґрунтуйте [о) 3,4; д) 3].	8
Підготовка до практичного заняття з теми 14. Інші рекреаційні райони України. Питання: 1. Яке місто може стати в Лівобережному, Лісостеповому районі та Поліссі просторово-територіальним ядром рекреації і туризму? Відповідь обґрунтуйте [о) 3,4; д) 3].	8
Підготовка до практичного заняття з теми 15. Європа – провідний рекреаційний регіон світу. Питання: 1. Охарактеризуйте проблеми та перспективи подальшого розвитку рекреаційного природокористування Європейського рекреаційного регіону світу. 2. Охарактеризуйте особливості санаторно-курортного	8

господарства країн Європи [о) 2; д) 10].	
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 16. Характеристика Американського рекреаційного регіону. Питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте проблеми та перспективи подальшого розвитку рекреаційного природокористування Американського рекреаційного регіону світу. 2. Охарактеризуйте рекреаційне зонування Канади. 3. Охарактеризуйте фактори рекреаційно-туристичної привабливості Карибського туристичного напрямку [о) 2; д) 10]. 	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 17. Характеристика Азіатсько-Тихоокеанського рекреаційного регіону Питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте проблеми та перспективи подальшого розвитку рекреаційного природокористування Азіатсько-Тихоокеанського рекреаційного регіону світу. 2. Охарактеризуйте особливості становлення і розвитку рекреаційно-туристичної системи турецької Анталії [о) 2; д) 10]. 	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 18. Характеристика Африканського рекреаційного регіону. Питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте проблеми та перспективи подальшого розвитку рекреаційного природокористування Африканського рекреаційного регіону світу. 2. Охарактеризуйте особливості становлення і розвитку рекреаційно-туристичної системи Шарм-Аль-Шейх [о) 2; д) 10]. 	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 19. Характеристика Близькосхідного рекреаційного регіону. Питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте проблеми та перспективи подальшого розвитку рекреаційного природокористування Близькосхідного рекреаційного регіону світу. 2. Які прогнози щодо розвитку світового туризму та розподілу подорожуючих за регіонами світу [о) 2; д) 10]. 	8
<p>Підготовка до практичного заняття з теми 20. Рекреаційне природокористування і охорона природи. Питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На яких рівнях здійснюється платне рекреаційне природокористування? 2. Основні напрями природоохоронної діяльності в процесі рекреаційного використання ресурсів на сучасному етапі. 3. Особливості рекреаційного природокористування в Україні [о) 2; д) 10]. 	8

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Основна)

1. Матуз О.В. Робочий зошит для лабораторних занять з рекреаційної географії. – Кам'янець-Подільський: Видавничо-поліграфічне підприємство «'Апостроф». – 2020 – 86 с.
2. Немець Л. М. Туристсько-рекреаційні ресурси світу: навчально-методичний посібник / Л. М. Немець, Г. О. Кулешова, А. В. Соколенко. – Х., ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 102 с.
3. Рекреаційно-туристичні ресурси України з основами туристичного ресурсознавства: навчальний посібник / Н.О. Алешугіна, О.В. Барановська, М.О. Барановський, О.О. Зеленська, І.В. Смаль, І.М. Філоненко. – Чернігів: Вид-во ЧНТУ, 2015. – 492 с.
4. Чир Н.В. Рекреаційна географія: навч-метод. Посіб. / Н.В. Чир. – Мукачево: вид-во ФОП Дишкант С.Я., 2014. – 68 с.

Додаткова)

1. Величко В. В. Організація рекреаційних послуг: навч. посібник / В. В. Величко; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 202 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Сільський та зелений туризм» для студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм» //Черниш І.В., Глебова А.О., Маховка В.М. – Полтава: ПНТУ, 2015. – 101 с.
3. Масляк П.О. Рекреаційна географія: навч. Посіб. / П.О. Масляк. – К.: Знання, 2008. – 343 с.
4. Покоłodна М. М. Рекреаційна географія: навч. посібник / М. М. Покоłodна; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 275 с.
5. Рекреаційна географія: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Д.Д. Гурова, М.О. Фролов, С.М. Журавльова, Т.С. Кукліна, О.М. Сердюк. – Запоріжжя: ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2010. – 92 с.: іл. – Бібліогр.: с. 85.
6. Сорокіна Г. О. Екологічний туризм: навч. посіб. / Г. О. Сорокіна; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ; Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 206 с.
7. Скрипник Н. Я. Рекреаційна географія [текст]: навч. посіб. / Скрипник Н. Я., Сердюк А. М. – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 296 с.
8. Николаенко Д.В. Рекреационная география: Учеб.пособие для студ. высш. учеб. Заведений. – М: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 288 с.
9. Рекреаційна географія: письмові консультації / Укл.: Л.А. Савранчук, В.Г. Явкін. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012. – 110 с.
10. Рекреаційні комплекси світу: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 7.14010301 «Туризмознавство»/ І.Ф. Калуцький, Л. В. Ковальська. – Івано-Франківськ: ЛІК, 2014. – 76 с.
11. Царфис П. Г. Рекреационная география СССР: (курортологические аспекты). – М.: Мысль, 1979. – 311 с, карт., схем.

12. Чир Н.В. Рекреаційна географія: навч-метод. Посіб. / Н.В. Чир. – Мукачево: вид-во ФОП Дишкант С.Я., 2014. – 68 с.
13. Денисик Г.І., рекреаційні ландшафти Поділля: Вид. друге, перероблене і доповнене/ Г.І. Денисик, В.М. Воловик. – Вінниця: Твори, 2017. – 248 с.- («антропогенні ландшафти Поділля»).

ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Змістовий модуль 1: Науково-теоретичні засади рекреаційної географії. Дидактичні матеріали до лабораторного заняття з теми 2. Районування в рекреаційній географії: **Завдання 3:** за даними, наведеними в табл. 2.1, зробіть аналіз динаміки показників та їх відмінностей, оцініть параметри кліматичних умов для цілей рекреації різних мезорайонах Європи.

Таблиця 2.1.

Параметри оптимальних кліматичних умов для рекреаційних цілей

Показники	При використанні в період	
	літній	зимовий
Середньодобова температура повітря, °С: при швидкості вітру 0-1 м/с	+15... +20	0...-25
при швидкості вітру 2-3 м/с	+15... +23	0...-15
при швидкості вітру 4-5 м/с	+20...+26	0...-10
Швидкість вітру, м/с	до 5	до 5
Час отримання оптимальної дози УФР, хв.	20-40	-
Період геліотерапії, днів	105-120	-
Товщина снігового покриву, см	-	10-40
Тривалість сприятливого періоду, днів	60-90	45-60
Тривалість періоду для занять зимовими видами спорту, днів	-	45-60

Завдання 4: за даними, наведеними в таблиці 2.2., та Рис. 2.1 виявіть причини зміни кількості туристичних прибуттів у просторі та часі.

Таблиця 2.2.

Розподіл міжнародного туристичного потоку за макрорегіонами світу, 2008-2012 рр.

Кількість прибуттів, млн. осіб			Макрорегіони	Частка на світовому ринку, %		
2008	2010	2012		2008	2010	2012
488	471	535	Європейський	52,9	50,4	52
147	151	162	Американський	15,9	16,1	15
184	204	233	Азійсько-Тихоокеанський	19,9	21,8	22
56	60	57	Близькосхідний	6,1	6,4	6
47	49	52	Африканський	5,1	5,2	5
922	935	1035	Світ в цілому	100	100	100

Завдання 5: на основі даних таблиці 2.3 оцініть і на конкретних прикладах проаналізуйте, якими функціональними типами рекреаційно-туристичних ландшафтів володіють окремі країни світу (за вибором студента).

Таблиця 2. 3.

Функціональні типи рекреаційно-туристичних ландшафтів

Функціональні типи рекреаційно-туристичних ландшафтів			
Лікувально-оздоровчі	Спортивно-туристичні	Пейзажні	Природно-антропогенні
Бальнеологічні	Гірські	Наземні	Паркові
Лісові рівнинні і гірські	Рівнинні	Підводні коралові	Пляжні
Прибережні	Підземні	Підземні	Урбаністичні
	Підводні	Печерні (спелеологічні)	

Дидактичні матеріали до лабораторного заняття з теми 4. Рекреаційні ресурси та методи їх оцінювання: **Завдання 1:** розглянути структуру рекреаційного потенціалу заданої території (за варіантами). Зробити відповідні розрахунки і здійснити комплексну порівняльну оцінку рекреаційних територій двох регіонів за методикою В. Мацоли, використавши таблицю 4.1.

Таблиця 4.1

Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу території

Показники	3	2	1
Оцінка естетичних якостей території, O_e	Пейзажні ландшафти, висока міра екзотичності та унікальності, контрастність	Низька міра екзотичності, унікальності, відсутність контрастності	Рівнинні, сильнозаліснені території
Оцінка мінеральних вод, O_m	$> 1000 \text{ м}^3/\text{доба}/\text{км}^2$	100-1000 $\text{м}^3/\text{доба}/\text{км}^2$	100 $\text{м}^3/\text{доба}/\text{км}^2$
Оцінка лісів, O_c	$> 40\%$	15-40%	менше 15%
Оцінка кліматичних умов, O_k	понад 100 днів з $t > 15^\circ\text{C}$ понад 110 днів з $t < 0^\circ\text{C}$	80-100 днів з $t > 15^\circ\text{C}$ 100-110 з $t < 0^\circ\text{C}$	менше 80 днів з $t > 15^\circ\text{C}$ менше 100 з $t < 0^\circ\text{C}$
Оцінка водоймищ, O_v	велика кількість незабруднених водоймищ, придатних для використання	придатні для плавання, сплаву на байдарках і каное	обмежені можливості
Оцінка природоохоронних територій, O_p	більше 5% території	3-5%	до 3%
Історико-культурний	більше 18	8-18	менше 8

потенціал, O_i	об'єктів/100км ²	об'єктів/100км ²	об'єктів/100км ²
Транспортна доступність, O_t	більше 0,42 км/км ²	0,29-0,42 км/км ²	менше 0,29 км/км ²
Забезпеченість санаторно-курортними закладами, O_c	більше 3 на 100 км ²	1-3 на 100 км ²	менше 1 на 100 км ²
Оцінка рекреаційного навантаження, O_n	гірські місцевості	горбисті, височинні місцевості	рівнинні, низовинні місцевості

Дидактичні матеріали до лабораторного заняття з теми 5. Територіально-рекреаційна система: **Завдання 1:** на основі Рис 3.1, проаналізуйте схему системи організації типового територіального рекреаційного господарства.

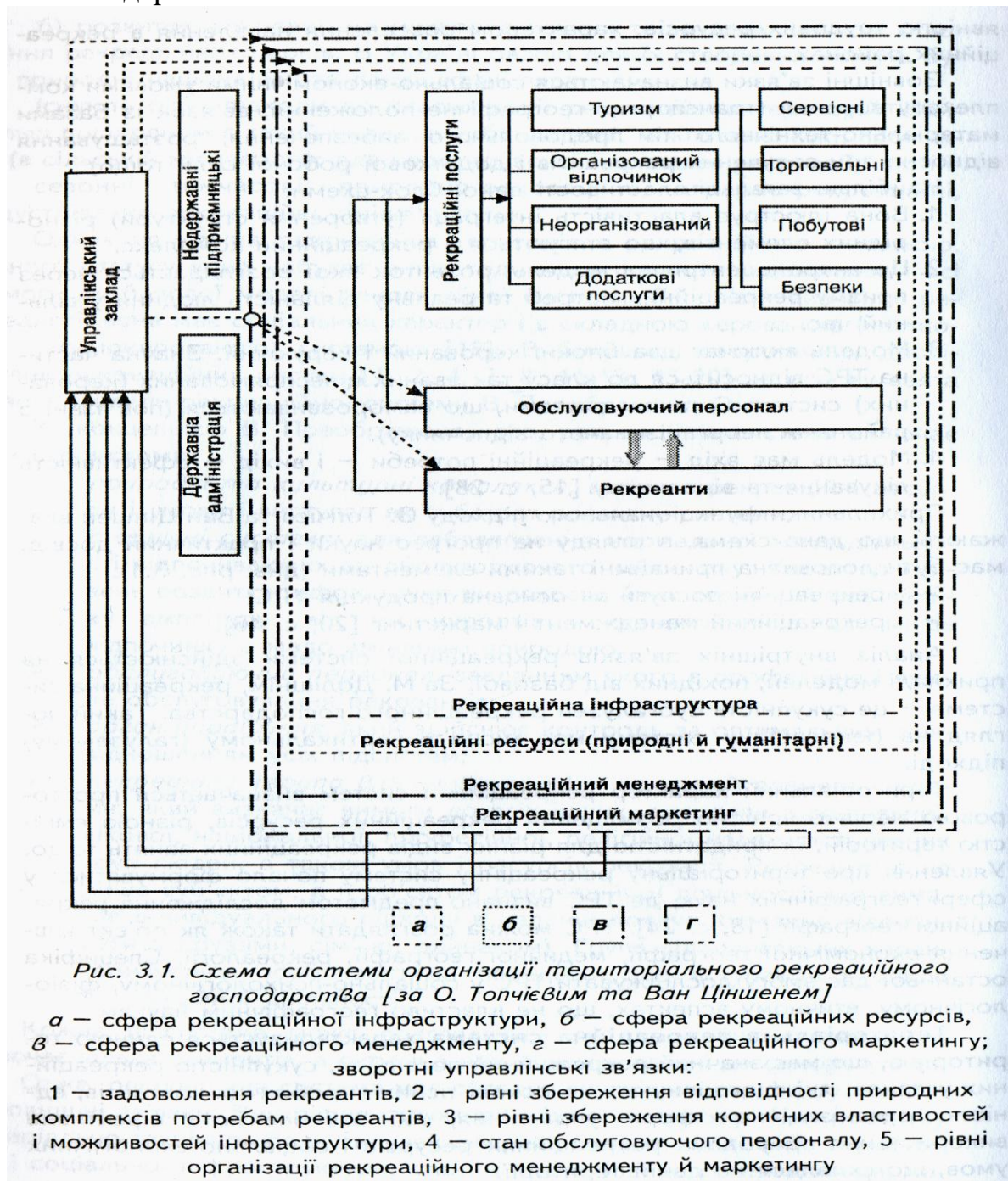

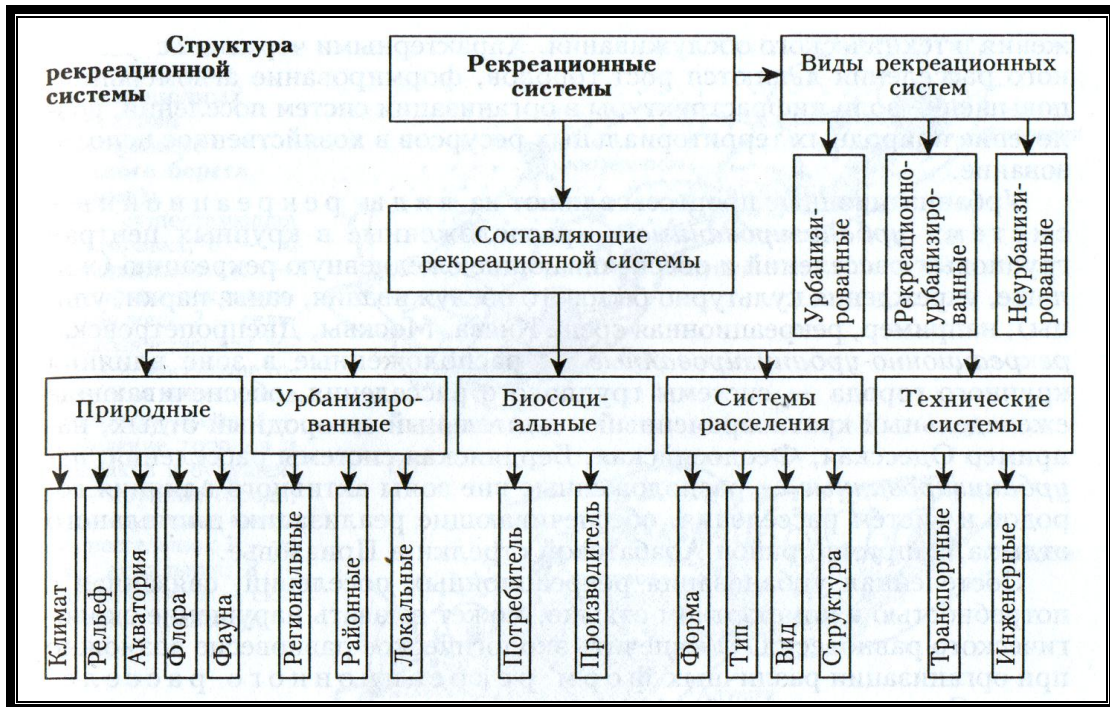
Рис. 3.1. Схема системи організації територіального рекреаційного господарства [за О. Топчієвим та Ван Ціншенем]

а – сфера рекреаційної інфраструктури, **б** – сфера рекреаційних ресурсів, **в** – сфера рекреаційного менеджменту, **г** – сфера рекреаційного маркетингу; зворотні управлінські зв'язки:

1 – задоволення рекреантів, 2 – рівні збереження відповідності природних комплексів потребам рекреантів, 3 – рівні збереження корисних властивостей і можливостей інфраструктури, 4 – стан обслуговуючого персоналу, 5 – рівні організації рекреаційного менеджменту й маркетингу

Завдання 2: замалювати та проаналізувати структуру територіально-рекреаційних систем (види ТРС та їх складові) (Рис. 5.1).

Рис. 5.1 Структура рекреаційної системи

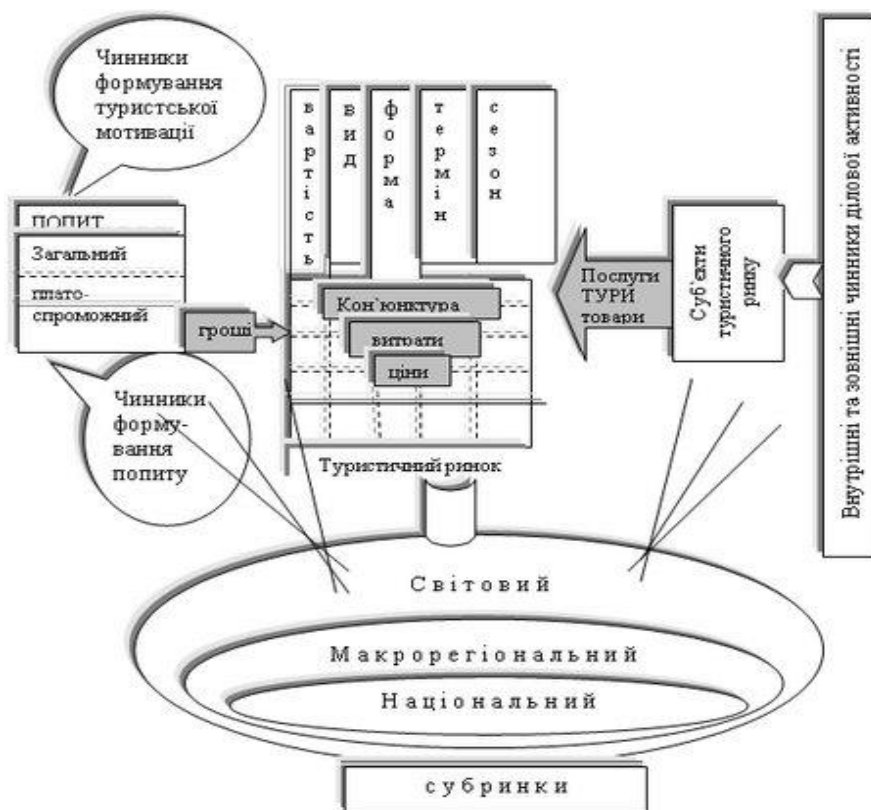
Завдання 3: замалювати та проаналізувати основні властивості рекреаційної системи (системи загалом та окремих її підсистем, табл. 5.1).

Таблиця 5.1

Основні властивості рекреаційної системи

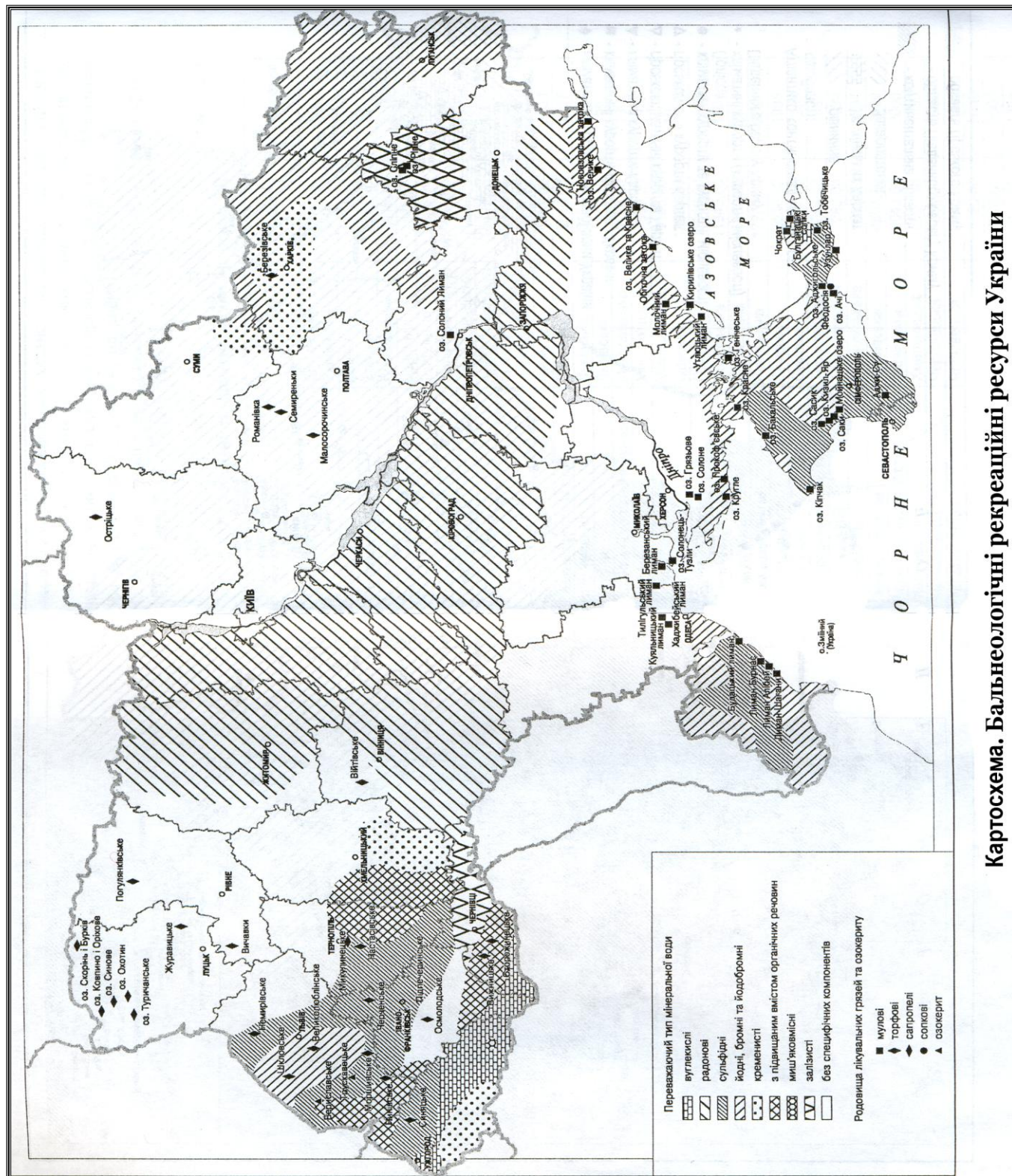
		Загалом						
Система	Цілісність – узгоджена взаємодія підсистемі всієї системи з оточенням	Універсальність – можливість задоволення будь-яких проблем	Ієрархічність – різна міра зрілості та обов'язків	Ефективність – оптимальне співвідношення витраті результатів	Підсистеми			
	Спеціалізація – можливість задоволення конкретних проблем	Рекреаційна система				Комфортність – міра відповідності вимогам рекреантів		
	Динамічність – адекватна реакція на зовнішні впливи					Стійкість – здатність протистояти зовнішнім впливам		
	Різноманітність – можливість поділу множини під множини	Ємність – здатність забезпечити комфорт рекреантам без шкоди для себе	Надійність управління – безвідмовність функціонування	Вибірковість – забезпечення можливості вибору				
Система та окремі								

Дидактичні матеріали до лабораторного заняття з теми 6. Геопросторова організація рекреаційного процесу: **Завдання 1:** на основі Рис 6.1, проаналізуйте характерні риси туристичних послуг.

Рис. 6.1 Структурно-функціональна модель туристичного ринку

Дидактичні матеріали до лабораторного заняття з теми 7. Лікувально-курортне господарство України: **Завдання 1:** скориставшись картосхемою 1, проаналізуйте поширення бальнеологічних ресурсів на території України, ви значіть переважаючі типи мінеральних вод і поширення родовищ лікувальних грязей та озокериту.

Навчальне видання

Укладачі Лісовський А.С., Матуз О.В.

Методичні вказівки до лабораторних занять та самостійної роботи з дисципліни «Рекреаційна географія» (для студентів 3 курсу денної форми навчання за спеціальністю 103 Науки про Землю)

Підп. до друку 22.01.2020 р. Формат 60x84/16
Гарнітура Century Schoobook. Папір офсетний.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. 1,79
Тираж 30 примірників
Замовлення № 12